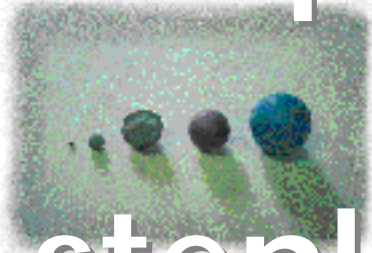

Från rapsfrö till stenkula

Att spela kula är en sysselsättning som har gammal tradition. Redan kejsar Augustus i det gamla Rom lär ha avreagerat sig med kulspel när han var på dåligt humör. Idag är det väl framförallt på skolgårdarna om våren som vi ser barnen spela kula.

Av: Gunilla Lindahl-Larsson, SFO

På romartiden var det kulor av marmor som användes. Dessa ersattes dock under 1700-talet med den billigare lerkulan. Lerkulor användes fram till i slutet av 1940-talet då den inte längre klarade konkurrensen från stenkulan som funnits på marknaden sedan 1920-talet.

Endast en tillverkare

Att tillverka stenkulor är en unik tillverkning. Produktion sker sedan två år tillbaka i Tollarp, strax utanför Kristianstad. Christer Johansson är den enda kultillverkaren i landet och troligen i hela Europa. Årligen produceras 6-7 miljoner kulor. Dessa säljs i Sverige, Danmark och Norge, men förhoppningen är att marknaden ska kunna utvidgas till ytterligare länder.

Hur går det till att göra en stenkula?

Stommen som man bygger kulan på är - just det - ett rapsfrö. I en hink blötlägs fröna över natten för de ska vara vattenmättade. På morgonen hålls de i en cementblandare och på dem hålls sedan en blandning av cement, mycket fin sand och gips. I denna första

Christer Johansson gör en kontroll av kulorna så att de får rätt form.
Foto: Gunilla Lindahl-Larsson.

Rapsfrö till 1 miljon stenkulor.
Foto: Gunilla Lindahl-Larsson.

omgång görs en "kulkärna" på 3-4 mm. Denna får sedan torka något dygn.

Nästa steg är att fördela ca 100 000 kulanlag i tre cementblandare. Kulorna duschas med vatten och blandningen med sand, cement och gips strös på lite i taget, i flera omgångar. Det är viktigt att det inte kommer för mycket utan att kulorna genom att snurra runt i blandaren får en jämn rund yta.

- Det finns inget recept att följa utan tillverkningen bygger på fingerkänsla och erfarenhet, säger Christer Johansson.

Efter ca tre timmar har kulorna storleken 16 mm. Detta är någon form av standardstorlek. När de torkat något färgas de i gult, blått, grönt, orange, vitt och rött. Efter ca ett dygns bränning av cementen läggs kulorna upp på ett stort bord, sorterade i färgskikt. Här blåses varmluft på dem för att få dem riktigt torra. Sedan paketeras de i påsar för leverans ut till butikerna.

Någon stor ny marknad för rapsfrö är det dock inte stenkuletillverkningen. Endast ett tiotal kilo går åt för ett års produktion. Men medge att det finns ett flertal områden där raps används som vi ofta inte tänker på. ■